

Магістр 2 року навчання
фінансового факультету ХНЕУ

АНАЛІЗ СТАНУ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто стан підприємств будівельної галузі України, проаналізовано вплив світової фінансово-економічної кризи на результати діяльності галузі. Узагальнено чинники кризового стану підприємств будівельної галузі. Запропоновано заходи щодо мінімізації впливу фінансово-економічної кризи на будівельну галузь.

Аннотация. Рассмотрено состояние предприятий строительной отрасли Украины, проанализировано влияние мирового финансово-экономического кризиса на результаты деятельности отрасли. Обобщены факторы кризисного состояния предприятий строительной отрасли. Предложены мероприятия по минимизации влияния финансово-экономического кризиса на строительную отрасль.

Annotation. The article reviewed the state of construction industry of Ukraine, analyzed the effect of the global financial crisis on the performance of the industry. The factors of the crisis state of construction industry enterprises were generalized. The measures as for minimizing the impact of financial crisis on the construction industry were proposed.

Ключові слова: будівельна галузь, тенденції розвитку будівельної галузі, аналіз діяльності підприємств будівельної галузі, державні та галузеві цільові програми.

Будівельна галузь є однією з найважливіших галузей народного господарства, від якої залежить ефективність функціонування всієї системи господарювання в країні. Важливість цієї галузі для економіки будь-якої країни можна пояснити таким чином: капітальне будівництво, як ніяка інша галузь економіки, створює велику кількість робочих місць і споживає продукцію багатьох галузей народного господарства. Економічний ефект від розвитку цієї галузі полягає у мультиплікаційному ефекті коштів, вкладених у будівництво. Адаже з розвитком будівельної галузі будуть розвиватися: виробництво будівельних матеріалів і відповідного обладнання, машинобудівна галузь, металургія і металообробка, нафтохімія, виробництво скла, деревообробна і фарфоро-фаянсова промисловість, транспорт, енергетика тощо. І вочевидь, як ніяка інша галузь економіки, будівництво сприяє розвитку підприємств малого бізнесу, особливо того, який спеціалізується на оздоблювальних і ремонтних роботах, на виробництві та встановленні вбудованих меблів та ін. Тому будівельна галузь є наочним індикатором глибини кризи в економіці. Чим глибша криза економіки, тим повільніше будівельна галузь виходить на докризовий рівень розвитку.

Метою статті є аналіз стану та перспектив розвитку будівельної галузі.

Глобальна фінансова криза в Україні найглибше вразила саме будівельну галузь: обсяги будівництва до попереднього року склали: 2008 рік – 84,0 %, 2009 рік – 51,8 %, 2010 рік – 94,6 % [1].

Сумарно падіння обсягів за 3 роки перевищило 70 %, при темпах зростання у 2006 році – 109,9 % та 2007 році – 115,6 % [1].

Різко впало введення житла в експлуатацію (без урахування житла, введенного за Тимчасовим Порядком прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом приватних житлових будинків садибного типу, дачних та садових будинків з господарськими спорудами і будівлями, споруджених без дозволу на виконання будівельних робіт (у період з 05.08.1992 р. до 01.01.2008 р.) затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 09.09.2009 р. № 1035): 2006 рік – 8,6 млн м², 2007 рік – 10,2 млн м², 2008 рік – 10,5 млн м², 2009 рік – 6,4 млн м², 2010 рік – 5,0 млн м² загальної площі. Роль держави у житловому будівництві складає незначну частину: 2008 рік – 1,6 %, 2009 рік – 1,7 %, 2010 рік – 0,3 % [1].

Антикризовий Закон України "Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва" від 25.12.2008 р. № 800-VI не спрацював у повну силу, не був підкріплений необхідними рішеннями Кабінету Міністрів України та регіональних органів влади. Банківська система, замовники і підрядники повільно оновлюють механізм фінансування будівництва.

Державна цільова соціально-економічна програма будівництва доступного житла на 2010 – 2017 роки, яка затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 11.11.2009 р. № 1249, виконується в обмежених обсягах [2].

Вітчизняні виробники будівельних матеріалів ввели сучасні потужності з виробництва збірного бетону, цегли, керамоблоків, гіпсокартону, газобетону, базальтової теплоізоляції, керамічної плитки, сухих сумішей, фарб, створена індустрія віконних та фасадних систем тощо. Здолана імпортозалежність по базових будівельних матеріалах забезпечила зростання внутрішнього ринку будівництва у 2 – 3 рази.

Дефіцит будівельних матеріалів змінюється перевиробництвом. Потужності нових заводів використовуються не повністю, внутрішній ринок будівельних матеріалів критично звужився. Наприклад, виробництво цегли керамічної невогнетривкої у 2010 році порівняно з 2008 роком зменшилось на 54,2 %, сухих сумішей – на 39,5 %, цементу – на 36,5 % [1].

Натомість, у 2011 році намітилась тенденція до зростання: за 6 місяців до відповідного періоду попереднього року обсяги будівельних робіт зросли на 14,5 %. Правда при цьому потрібно враховувати, що лише за рік ціни на

початку 2010 року одну тону цементу можна було придбати за ціною 630 грн, на початок 2012 року вона складала 801 грн, тобто зросла більше ніж на 27 %. Ціни на метал зростали ще більше: ціна на одну тону металу з 5 200 грн на початку 2010 року зросла до 7 320 грн на початок 2012 року, тобто на 41 % [1].

Таким чином, такі тенденції в будівництві потребують посткризової стратегічної визначеності та управлінської активності влади, бізнесу і громадських організацій, нових форм державно-приватного партнерства та кластерних механізмів. Цим обумовлюється необхідність розробки Програми розвитку будівельного комплексу України на 2012 рік та перспективу.

Досвід показав, що будівельний сектор став малопривабливим для прямих іноземних інвестицій, а в кризових умовах для збереження галузі фінансування ведеться в основному за рахунок ресурсів державних та регіональних цільових програм та внутрішніх інвесторів. У 2011 році за даними Мінстату підприємствами країни виконано будівельних робіт на суму 60 454,3 млн грн, що на 11,1 % більше порівняно з відповідним періодом 2010 року, що наочно зображено на рисунку.

Зросли обсяги робіт порівняно з 2010 роком на підприємствах 19 із 27 регіонів країни, серед них найбільше – Донецького (на 36,0 %), Київського (на 25,3 %), Волинського (на 23,3 %) та Житомирського (на 20,6 %) регіонів [1].

Скоротились обсяги робіт на будівельних підприємствах 8 регіонів, зокрема Рівненського – на 32,6 %, Тернопільського – на 21,9 %, Миколаївського – на 10,5 %, Закарпатського – на 5,0 % [1].

У розрахунку на одну особу наявного населення обсяги виконаних будівельних робіт у цілому по Україні склали 1 320,6 грн, що на 11,5 % більше порівняно з 2010 роком [1].

Серед регіонів найвищим цей показник є у місті Києві (5 122,9 грн на одну особу, що у 3,9 раза перевищує середній показник по Україні), високим – у Полтавській (2 220,7 грн), Донецькій (2 001,1 грн) та Київській (1 547,9 грн) областях. Найнижчі показники виробничої активності у будівництві спостерігались у Закарпатській (351,4 грн), Херсонській (402,9 грн) та Чернігівській (453,6 грн) областях [1].

Зростання темпів будівельних робіт у 2011 році порівняно з відповідним періодом 2010 року відбулося за всіма основними видами будівельної діяльності, крім робіт із завершення будівництва, обсяги яких скоротились на 13,4 %.

На загальну тенденцію найбільше вплинула діяльність підприємств, що здійснюють будівництво будівель і споруд, частка яких у загальному обсязі становить 85,7 %. Серед них значно збільшили обсяги робіт підприємства, що здійснюють будівництво доріг, аеродромів та облаштування покриття спортивних споруд (в 1,4 раза). Також збільшили обсяги робіт підприємства, що здійснюють монтаж та встановлення збірних конструкцій (на 21,1 %), спорудження будівель (на 10,4 %) та підприємств енергетики [1].

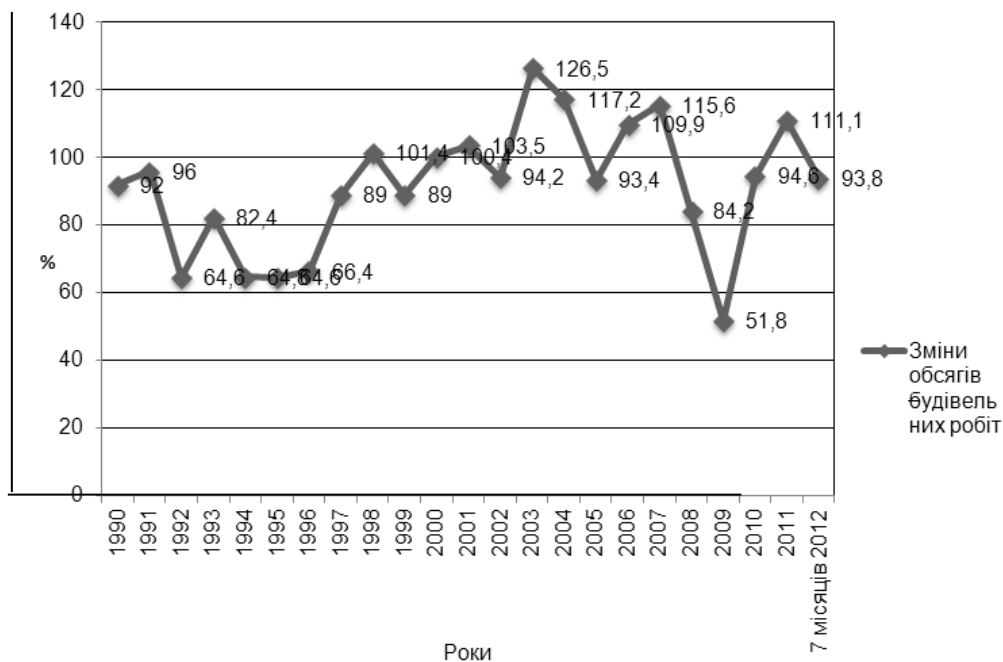

Рис. Зміни обсягів будівельних робіт за 1990 – 2012 роки (у відсотках до відповідного попереднього періоду)

Реформи будівельної галузі повинні сприяти прискоренню розвитку не тільки в цій галузі, але й економіки всієї країни. У ВРУ прийнято законопроект "Про регулювання містобудівної діяльності", який повинен революційно змінити будівельну галузь. Дозвільні процедури будуть кардинально скорочені і спрощені, внаслідок чого, на думку автора, повинні збільшитися обсяги будівництва, а також будуть залучені додаткові інвестиції. Законом скорочується кількість процедур, які будуть необхідними для отримання від інвестора дозволу на придбання, від 93 до 9. Всі необхідні дозволи будуть видаватися не за 415 днів, як було раніше, а за 60 днів.

У зв'язку із спостережуваним у даний час скороченням бюджетних витрат у будівництві і можливими додатковими заходами щодо економії, повернення темпів зростання (які спостерігалися у 2006 – 2007 роках) у найближчій перспективі не відбудеться.

На регіональному рівні чітко просліджується тенденція верховенства будівельних організацій центральних районів та великих міст-мільонерів у зв'язку з їх значними потужностями й інвестиційною привабливістю, але на

глобальному рівні будівельна галузь України програє через брак необхідних фінансових та організаційних перетворень.

Подальші дослідження будуть спрямовані на пошук найбільш раціональних шляхів забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів внутрішнього ринку будівельної продукції в контексті виявлених особливостей його розвитку.

Наук. керівн. Кондусова Л. Ф.

Література: 1. Соціально-економічний розвиток України [Електронний ресурс] // Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>. 2. Молчанов І. В. Уроки кризи і оновлене бачення будівництва / І. В. Молчанов // Дзеркало тижня. – 2010. – № 14. – С. 23–26. 3. Дзюбенко С. В. Проблеми будівництва в умовах кризи / С. В. Дзюбенко // Український юрист. – 2009. – № 11. – С. 19–21.